

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

*Негода В'ячеслав Андронович,
Перший заступник міністра регіонального розвитку, будівництва
та ЖКГ України*

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА – ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД ТА РЕГІОНІВ

Державна регіональна політика – невід’ємна складова економічної політики держави, а також це інструмент координації та узгодження планів і дій усіх суб’єктів такої підтримки, які визначені законодавством України.

Регіональна політика стає вагомим інструментом просторового регулювання соціально-економічного розвитку країни, що передбачає збалансований і рівномірний розвиток регіонів та зростання економічного рівня території шляхом створення сприятливих умов для розвитку всіх регіонів, а також територіальних громад з урахуванням їх природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей, їх етнічної та культурної самобутності.

Сучасні умови розвитку України, в тому числі нові виклики та додаткові ризики, які постали перед її економікою, у зв’язку із анексією Криму та військовим конфліктом на сході країни, вимагають впровадження нових підходів в управління регіональним розвитком на основі кращих міжнародних практик.

Вирішення накопичених в Україні системних соціально-економічних проблем регіонального розвитку вимагає від органів державної влади пошуку інноваційних підходів до оновлення механізмів й інструментів стимулювання розвитку регіонів та запровадження дієвих управлінських рішень.

Слід зазначити, що протягом 2014 – 2016 років Україна почала змінювати свою державну регіональну політику з урахуванням та на основі підходів та практики ЄС, у тому числі в контексті виконання Угоди про Асоціацію з ЄС, ратифікованою Верховною Радою України та Європейським парламентом 16 вересня 2014 року [2], Плану дій з імплементації Угоди, який затверджений Кабінетом Міністрів 17 вересня 2014 року [3], Угоди про секторальну бюджетну підтримку між Урядом України та Європейською Комісією від 27 листопада 2014 року [6], метою якої є підтримка соціальної, економічної та територіальної згуртованості України і підвищення добробуту громадян по всій країні.

Так, нова парадигма регіональної політики передбачає перехід від надмірно централізованої моделі, що домінувала до останнього часу, від секторального (галузевого) підходу «згори вниз» до збалансованого партнерства між центральними органами виконавчої влади і місцевою владою для впровадження багаторівневого управління регіональним розвитком. Ці зміни знайшли своє відображення у нормативно-правових актах і стратегічних планувальних документах, зокрема у базовому законі України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.) [4] та Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (2014 р.) [5], яка визначила стратегічне бачення та мету регіонального розвитку України до 2020 року.

Стратегічною метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання.

Перспективне бачення регіонального розвитку та країни в цілому полягає в розв'язанні існуючих проблем шляхом використання внутрішніх та зовнішніх можливостей регіонів і територій.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, яка наразі впроваджується Урядом, визначила цілі та завдання, механізми та інструменти реалізації, систему моніторингу та оцінки результативності її реалізації. Стратегія запровадила, так званий, інтегрований підхід за трьома взаємопов'язаними складовими державної регіональної політики: секторальна (галузева), територіальна (просторовий розвиток) та управлінська.

З прийняттям Закону України «Про засади державної регіональної політики», а також цілого ряду підзаконних актів Кабінету Міністрів України вдалося запровадити на європейських підходах стратегічне планування, моніторинг соціального та економічного розвитку регіонів, систему інституційного забезпечення, визначити інструменти та механізми фінансування регіонального розвитку, серед яких не лише кошти місцевих бюджетів, а й кошти державного фонду регіонального розвитку, цільові/операційні програми, капітальні інвестиції з державного бюджету та трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам, механізм державно-приватного партнерства.

Важливо відзначити, що нова регіональна політика стає, насамперед, інвестиційною політикою, яка націлена на підвищення конкурентоспроможності регіонів та на їх соціально-економічну

інтеграцію, а значить – на економічне зростання, інноваційний розвиток, створення нових робочих місць, поліпшення якості життя людей, покращення екологічної ситуації.

У вересні поточного року Кабінетом Міністрів України було прийнято План заходів на 2018-2020 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [7], в рамках якого схвалено 7 програм регіонального розвитку, що передбачають досягнення цілей Стратегії через реалізацію конкретних інвестиційних проектів.

Метою таких проектів є підвищення конкурентоспроможності українських регіонів шляхом підтримки розвитку регіональної й місцевої економіки на основі ефективного використання наявного ресурсного потенціалу, існуючих конкурентних переваг, формування сприятливого інвестиційного середовища, зростання експортного потенціалу, створення умов для активізації інноваційних процесів, розвитку людського потенціалу та стимулювання співробітництва між громадами.

Враховуючи існуючі умови та нові підходи до управління регіональним розвитком, ключовими завданнями регіональної політики в середньостроковій перспективі є наступні.

По-перше, необхідно забезпечити практичне впровадження принципів ефективного інвестування публічних коштів на усіх рівнях врядування відповідно до Рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку [8], до яких Україна приєдналася у червні 2018 року. Це кардинальні зміни у політиці фінансування регіонального розвитку, що стосуються фінансування проектів транскордонного співробітництва та регіонального розвитку з державного бюджету та грантових коштів. Ключові зміни прописані у змінах до пакету законів щодо регіонального розвитку: «Про засади державної регіональної політики», «Про стимулювання розвитку регіонів», зміни до Бюджетного та Податкового кодексів, які дозволять вдосконалити розподіл бюджетних коштів на заходи підтримки регіонального розвитку та надати стимули для розвитку проблемних територій.

По-друге, важливим завданням на середньострокову перспективу є практичне застосування принципів смарт-спеціалізації в системі стратегічного планування через методології, навчання та супровід на усіх рівнях планування. Впровадження принципів смарт-спеціалізації в систему стратегічного планування є важливим фактором регіонального розвитку на сучасному етапі. Маємо навчити регіони визначати свої смарт-можливості та дотримуватися цих принципів при розробці та реалізації регіональних стратегій розвитку.

Смарт-спеціалізація – це відносно нове поняття для української регіональної політики, але є надзвичайно ефективним інструментом

стимулювання регіонального розвитку на засадах інноваційності в країнах Європейського союзу.

Амбітний план – це впровадження засад смарт-спеціалізації в усі регіональні стратегії, які розроблятимуться до 2027 року, а робота над ними розпочнеться у 2019 році.

По-третє, регіональна політика нового зразку має опиратися на потужну розгалужену систему інституцій в кожній області, які візьмуть на себе функції генерації нових ідей, розробки та супроводу проектів регіонального розвитку, надання послуг із залучення інвестицій та маркетингу територій.

Завершення процесу створення агенцій регіонального розвитку в кожному регіоні, зміцнення їх фінансово-матеріальної та інституційної спроможності та надання, на законодавчому рівні, можливість бути активними учасниками процесів інвестування в місцеву економіку, через проекти регіонального розвитку – є також одним із найважливіших завдань як для центрального, так і для регіонального рівнів влади.

Новий підхід до регіонального розвитку включає більш ефективне використання державних ресурсів для впровадження проектів, які ведуть до підвищення конкурентоспроможності регіонів.

У найближчій перспективі для України надзвичайно важливо здійснити перехід в регіональному розвитку від майже виключно «політики будівництва та ремонту» до політики інтегрованого розвитку територій, від політики соціальних пільг до підтримки підприємницької ініціативи на місцях. Такий перехід можна буде реалізувати тільки в тісній співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, наукових інституцій, бізнесу та громадянського суспільства для виконання окреслених завдань у сфері сталого регіонального розвитку.

Також вважаємо, що успішна реалізація регіональної політики неможлива без реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, яка є одним пріоритетів Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [5].

Ця реформа має потужну публічну підтримку з боку найвищих посадовців і центральних органів влади та значну довіру й підтримку з боку громадян. Це питання цивілізаційного вибору, політичної культури та складова частина європейського та євроатлантичного курсу держави.

Завдяки реформі органи місцевого самоврядування отримали реальне право прямо впливати на розвиток своїх територій і є на сьогодні вони є найбільшими публічними інвесторами в ці території. На місцевому рівні формується новий прошарок ефективних управлінців, які за кілька років зможуть вийти на рівень державного управління.

Список використаних джерел

1. Он-лайн платформа ДФРР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dfrr.minregion.gov.ua>.
2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>.
3. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80>
4. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156- VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
5. Про Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
6. Угода про фінансування Програми підтримки секторальної політики - Підтримка регіональної політики України (Контракт на реформу сектора): Дата підписання 27.11.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_019.
7. Деякі питання реалізації у 2018-2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 733. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2018-%D0%BF>.
8. Рекомендації ОЕСР щодо ефективного державного інвестування на всіх рівнях урядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/effective-public-investment-toolkit/PRINCIPLES-EFFECTIVE-PUBLIC%20INVESTMENT-UKR.pdf>.